

MEDZINÁRODNÁ DEFINÍCIA pôrodnej asistentky

Definition of the Midwife

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO), Mezinárodná konfederácia pôrodných asistentiek (ICM) a Medzinárodná federácia gynekológov a porodníkov (FIGO) vytvorili v roku 1972 dokument nazvaný Definition of the Midwife (Definícia pôrodnej asistentky). Znenie tohoto dokumentu bolo upravené v roku 1990, druhýkrát v r. 2005.

Pôrodná asistentka je osoba, ktorá úspešne ukončila oficiálny vzdelávací program pre pôrodné asistentky uznávaný v danej zemi, a dosiahla tak požadovanú kvalifikáciu pre získanie registrácie – potrebnú k výkonu povolania pôrodnej asistentky.

Pôrodná asistentka je uznávaná ako plne zodpovedný zdravotnícky pracovník, ktorý pracuje ako partner ženy, poskytuje jej potrebnú podporu, starostlivosť a radu v priebehu tehotenstva, pôrodu a v popôrodnej dobe, vedie pôrod na svoju vlastnú zodpovednosť, poskytuje starostlivosť novorodencom a deťom v kojeneckom veku. Táto starostlivosť zahŕňa preventívne opatrenia, podporu normálneho pôrodu, zisťovanie komplikácií u matky alebo dieťaťa, sprostredkovanie prístupu k lekárskej starostlivosti alebo inej vhodnej pomoci a prevedenie nevyhnutných zásahov pri mimoriadnej naliehavej situácii.

Pôrodná asistentka má dôležitú úlohu v zdravotnom poradenstve a vzdelávaní nielen žien, ale i v rámci ich rodín a celých komunít. Táto práca by mala zahŕňať predpôrodnú prípravu a prípravu k rodičovstvu a môže byť rozšírená aj do oblasti zdravia žien, sexuálneho alebo reprodukčného zdravia a starostlivosť o dieťa.

Pôrodná asistentka môže vykonávať svoju profesiu v akomkoľvek prostredí, vrátane domáceho prostredia, ambulatných zdravotníckych zariadení, nemocníc, kliník, alebo zdravotníckych stredísk.

Táto definícia bola prijatá 19.7. 2005 na kongrese Mezinárodnej konfederácie pôrodných asistentiek (ICM) konanom v Brisbane, Austrália.

Nahrazuje Definíciu porodní asistentky prijatú ICM v roku 1972 a doplnenú v roku 1990.

Posledné originálne znenie dokumentu z r. 2005:

A midwife is a person who, having been regularly admitted to a midwifery educational programme, duly recognized in the country in which it is located, has successfully completed the prescribed course of studies in midwifery and has acquired the requisite qualifications to be registered and/or legally licensed to practice midwifery.

The midwife is recognized as a responsible and accountable professional who works in partnership with women to give the necessary support, care and advice during pregnancy, labor and the postpartum period, to conduct births on the midwife's own responsibility and to provide care for the newborn and the infant. This care includes preventative measures, the promotion of normal birth, the detection of complications in mother and child, the accessing of medical care or other appropriate assistance and the carrying out of emergency measures.

The midwife has an important task in health counseling and education, not only for the woman, but also within the family and the community. This work should involve antenatal education and preparation for parenthood and may extend to women's health, sexual or reproductive health and child care.

A midwife may practice in any setting including the home, community, hospitals, clinics or health units.

Adopted by the International Confederation of Midwives Council meeting, 19th July 2005, Brisbane, Australia. Supersedes the ICM „Definition of the Midwife“ 1972 and its amendments of 1990.

ROLA pôrodnej asistentky

u nás a v cudzine

Od dávnej minulosti až **do polovice 20. storočia pracovali pôrodné asistentky, ako ozajstné pôrodné asistentky**: starali sa o tehotné a rodiace ženy v nemocnici alebo doma. Akonáhle zistili nejakú komplikáciu, obrátili sa o radu a pomoc na lekára. Fyziologické pôrody však patrili výhradne pôrodným asistentkám.

So zmenou politického systému u nás **v r. 1948 sa zmenil aj pohľad na prácu pôrodných asistentiek**. Namiesto toho, aby sa pôrodným asistentkám dostalo takého vzdelania, ktoré by umožnilo vykonávať ich prácu samostatne, na vysokej odbornej úrovni a s plnou osobnou zodpovednosťou za výsledok svojej práce, boli postavené – **degradované** – na úroveň radovej zdravotnej sestry. Ich profesia dostala nový názov – ženská sestra. Úlohu samostatnej pôrodnej asistentky, ktorú vykonávali doposiaľ, nahradil ústrednou doktrínou – lekár.

Zmenou pracovného zariadenia sa takto doposiaľ samostatná pôrodná asistentka rodiacich žien, náhle stala asistentkou lekára. Úzka špecializácia pôrodných asistentiek sa rozšírila o sféru gynekologickú.

So zmenou pohľadu na profesiu pôrodnej asistentky zrazu vzniklo hluché miesto v ošetrovateľskom procese: ženám začali chýbať dôvernice, ktoré ich obavy, starosti s očakávaním a pôrodom dieťaťa vedeli vypočúť, odborne poradiť a pomôcť. A ženy ich odborné i dôverné rady veľmi potrebovali, veľmi vítali a oceňovali.

Aká je situácia dnes?

Lekárom stále patrí doména vo sfére pôrodníctva. Súčasným vývojom smerujúcom k osamostatneniu pôrodných asistentiek sa však lekári cítia náhle ohrození. Majú strach, že nástup samostatných pôrodných asistentiek do praxe ohrozí ich výlučné monopolné postavenie a v očiach verejnosti, zníži ich význam. Z tohoto dôvodu preto pramení ich tvrdenie: „Samostatne pracujúce pôrodné asistentky nepredstavujú pre zdravotný stav žien žiadny prínos“, či tvrdenie, že: „Starostlivosť poskytovaná pôrodnou asistentkou má byť poskytovaná len na základe ordinácie lekára a pod jeho dozorom!“

Všetky tieto tvrdenia vyjadrujú nedôveryhodný pohľad na pôrodné asistentky a ich autonómne povolanie.

Zmenou školského zákona v roku 2005 sú pôrodné asistentky vzdelávané na vysokých školách. Štúdium je ukončené udelením akademického titulu Bakalár (Bc).

Je však bežnou praxou, že v rôznych štátoch západnej Európy i stredoškolsky vzdelané pôrodné asistentky vykonávajú starostlivosť o rodiace ženy úplne samostatne, s podporou zákona a zdravotných poisťovní, a čo viac - s rešpektom zo strany lekárov považované za kľúčovú osobu v poskytovaní starostlivosti.

Keďže lekári a pôrodné asistentky by mali byť rovnocenní partneri, mala by sa starostlivosť rovnocenne rozdeliť. **Pôrodné asistentky by sa starali o fyziologicky tehotné, systematicky**

ich pripravovali k pôrodu a pri pôrodoch by aj sami asistovali. Do sféry ich starostlivosti by patrila taktiež popôrodná starostlivosť o ženu a dieťa.

Lekári by realizovali svoje poslanie – liečiť. Ich sférou by mala byť starostlivosť o chorých: starali by sa o patologicky tehotné a viedli by patologické pôrody.

Z uvedeného vyplýva, že si tieto profesie nemôžu konkurovať, ak sa budú držať toho, k čomu boli vzdelávané. Každá z oboch profesií by niesla plnú zodpovednosť za svoju odvedenú prácu.

So zmenou politického systému v r. 1990 bolo pôrodným asistentkám vrátené pomenovanie „pôrodná asistentka“, ktorý im historicky patrilo. Avšak „staronovým“ pôrodným asistentkám so samotným vrátením názvu sa nevrátila ich pôvodná funkcie ani rola vo vzťahu k rodiacej žene. Ich práca si stále udržuje punc minulej doby, kedy bola len sestričkou, pomocnicou lekára, stojí mimo zodpovednosť...

S postupom rokov si však stále viac a viac pôrodných asistentiek uvedomuje, že ich profesia neznamená iba podať pánu doktorovi ten či onen nástroj, alebo povedať žene pri pôrode: „teraz sa nadýchnite a tlačte“... ale znamená dať svojmu povolaniu seba samú. Znamená to, dať mu dušu. To je cesta k obnove pôvodného a dôležitého významu nášho krásneho povolania.

Pôrodná asistancia v krajinách EÚ 17

SÚČASNÝ POHĽAD NA POVOLANIE PÔRODNEJ ASISTENTKY V SR

http://www.pulib.sk/elpub2/FZ/Zultakova1/pdf_doc/andrascikova.pdf

Andraščíková Štefánia¹, Lazorová Iveta², Žultáková Silvia¹

¹Fakulta zdravotníckych odborov, Katedra pôrodnej asistencie

²Nemocnica Levoča, Gynekologicko-pôrodné oddelenie

Starostlivosť v pôrodnej asistencii je súčasťou primárnej zdravotnej starostlivosti, poskytuje komplexnú odbornú starostlivosť o pacientky, klientky, rodiny a skupiny v byte chorej, alebo v jej prirodzenom sociálnom prostredí.

Predmetom tohto materiálu je krátky rozbor vybraných problémov, súvisiacich s poskytovaním zdravotnej a ošetrovateľskej starostlivosti sestrami a pôrodnými asistentkami

- V zmysle naplnenia odkazu Mníchovskej deklarácie a WHO koncepcie *Zdravie 21-zdravie pre všetky v európskom regióne* je úlohou **posilniť a rozvíjať poskytovanie samostatnej starostlivosti o fyziologickú tehotnosť formou ambulantnej starostlivosti licencovanými pôrodnými asistentkami a vybudovanie siete licencovaných pôrodných asistentiek.** Ošetrovateľská starostlivosť dneška sa individualizuje, orientuje nielen na chorého, ale aj na zdravého jedinca, Európska únia zaradila túto profesiu k regulovaným povolaniam a stanovila osobitné kritériá pre výkon povolania, ako aj pre vzdelávanie.
- Pôrodná asistentka u nás stratila postavenie samostatnej poskytovateľky starostlivosti v priebehu 60-tych a 70-tych rokov minulého storočia, kedy starostlivosť o ženu a monitorovanie fyziologického tehotenstva a fyziologického pôrodu prešla do

kompetencií gynekológov a starostlivosť o novorodenca do rúk detskej sestry a detského lekára.

Pritom: Podľa zákona č.578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti poskytujú pôrodnú asistenciu len *registrované pôrodné asistentky* .

Pôrodná asistenciacia v krajinách EÚ 18

Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek ako stavovská organizácia zo zákona registruje a vedie register sestier a pôrodných asistentiek, ktoré spĺňajú podmienky vzdelania, praxe, bezúhonnosti a zdravotnej spôsobilosti a zároveň eviduje sústavné vzdelávanie sestier a pôrodných asistentiek. Takto je zabezpečená regulácia povolania .

Z celkového počtu 2090 registrovaných pôrodných asistentiek k 31.1.2010 je to 200 pôrodných asistentiek. V súčasnosti je **18 pôrodných asistentiek, ktoré pracujú na základe licencie.**

V zdravotníckych zariadeniach ústavnej alebo ambulantnej starostlivosti pôrodné asistentky pracujú v najmä v zamestnaneckom pomere, kde je ich autonómia v rozhodovaní značne obmedzená.

Udalosti spojené s pôrodom a tehotenstvom sú podľa NCZI na prvých miestach v zdravotníckej štatistike počtu hospitalizovaných v SR. Podľa údajov NCZI za rok **2009 bolo narodenie dieťaťa druhá najčastejšia príčina hospitalizácie (38 804/ 3,4% hosp.),** spontánny pôrod jedného plodu na treťom mieste (37 985/3,3% hosp.) a pôrod jedného plodu cisárskym rezom na ôsmom mieste (15 571/1,4% hosp.).

- Napriek pozitívnym zmenám zákonov týkajúcich sa zdravotnej starostlivosti **pôrodné asistentky v praxi len ťažko získavajú postavenie samostatných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti a kompetencie vyplývajúce z právnych noriem sa do praxe premietajú veľmi pomaly dominanciu lekárov.**
- V zdravotníckych zariadeniach ústavnej alebo ambulantnej starostlivosti pôrodné asistentky pracujú v najmä v zamestnaneckom pomere, kde je ich autonómia v rozhodovaní značne obmedzená aj napriek skutočnosti, že niektoré výkony realizujú samostatne, miera ich zodpovednosti je podstatne nižšia.
- Úplne absentuje návštevná služba v domácom prostredí, ktorá by určite priniesla pozitíva tak pre pacientky, ako aj pre zdravotníctvo. Pôrodné asistentky len ťažko získavajú postavenie samostatných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti

Pôrodná asistenciacia v krajinách EÚ 19

Čo prináša starostlivosť o ženu v rodine a komunite a v prirodzenom sociálnom prostredí zdravotníctvu:

- zabezpečenie komplexnej starostlivosti v koordinácii s ambulantnou a ústavnou starostlivosťou
- zníženie nákladov na zdravotnú starostlivosť
- vedie k úspore lôžok v nemocniciach
- obmedzenie pobytu v lôžkových zariadeniach iba na nevyhnutný čas zvládnutia akútneho stavu

- rozširuje spektrum starostlivosti a dostupnosti pre všetkých poistencov
 - umožňuje voľbu liečiť sa v prirodzenom sociálnom prostredí a pod odborným dohľadom
 - umožňuje voľbu liečiť sa v prirodzenom sociálnom prostredí a pod odborným dohľadom
-

Postup pri vydávaní licencií na výkon samostatnej zdravotníckej praxe

Licenciu na výkon samostatnej zdravotníckej praxe v povolání pôrodná asistentka vydáva **Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek,**

Amurská 71, 821 06 Bratislava

<http://www.sksapa.sk/2009030120/Licencie/postup-pri-vydavani-licencii.html>

V zmysle ustanovenia § 68 ods. 1 zákona NR SR č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch a o stavovských organizáciách v zdravotníctve v platnom znení (ďalej len „Zákon o poskytovateľoch“) vydáva Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek (ďalej len „Komora“) licencie zdravotníckemu pracovníkovi v povolání sestra a v povolání pôrodná asistentka:

Podľa § 69 Komora vydá licenciu pôrodnej asistentke ak:

- a) je spôsobilá na právne úkony v celom rozsahu;
- b) je zdravotne spôsobilá;
- c) je odborne spôsobilá;
- d) je bezúhonná;
- e) je zapísaná v registri.

Typy licencií:

- a) na výkon samostatnej zdravotníckej praxe v povolání sestra/pôrodná asistentka;
- b) na výkon zdravotníckeho povolania v povolání sestra/pôrodná asistentka;
- c) na výkon činnosti odborného zástupcu v povolání sestra/pôrodná asistentka.

(zbierka zákonov NR SR – **zákon č. 578/2004** o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch a o stavovských organizáciách v zdravotníctve

<http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/578-2004-z-z.p-8186.pdf>

Žiadosť o vydanie licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe v povolání pôrodná asistentka

<http://www.sksapa.sk/Start-download/Licencie/48-Žiadosť-o-vydanie-licencie-na-výkon-samostatnej-zdravotnickej-praxe.html>

Zoznam licencovaných pôrodných asistentiek (PA) na Slovensku

nájdete na stránke Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek (SKSaPA)

<http://www.sksapa.sk/zoznam-porodnych-asistentiek.html>

Open meeting of midwives from Eastern Europe, 23th-24th May 2012, Prague

Otevřené setkání porodních asistentek z východní Evropy
23.-24. května 2012, Praha

Setkání bylo úvodním krokem k navázání spolupráce a osobních kontaktů. Posílilo naše uvědomění si toho, že porodní asistentky jsou významným zdrojem pro podporu reprodukčního a veřejného zdraví a měly by být schopny poskytovat kontinuální péči a posilovat ženy v dosahování plné realizace jejich práv prostřednictvím přístupu zaměřeného na ženu¹.

Vyzýváme východoevropské vlády aby jednaly s národními organizacemi porodních asistentek jako se svými partnery pro zlepšení kvality péče o těhotné a při porodu.

Setkání nás inspirovalo k tomu, abychom se více zaměřili na vztah s veřejností. Poskytlo nám přístup ke světovým znalostem, nástrojům a expertíze pro udržitelný rozvoj organizací porodních asistentek.

Zdůraznilo pocit, že v našem úsilí nejsme osamoceni a veškerá naše snaha by se měla soustředit na to, aby byl každé ženě zajištěn bezplatný přístup k péči v těhotenství a při porodu bez ohledu na místo.

K tomuto cíli jsme přijali následující doporučení:

1. Měli bychom systematicky využívat každou příležitost k posilování povědomí o profesi porodní asistentky a požadovat, aby byla porodní asistentka uznána ve všech právních předpisech jako samostatná profese.
2. Měli bychom posilovat povědomí veřejnosti o tom, jaké jsou kompetence porodní asistentky a standardy porodní asistence.
3. Naše organizace by měly usilovat o to, aby byly porodní asistentky uznány jako samostatná profese v každé východoevropské zemi s dostatečným a samostatným vzděláváním umožňujícím přímý vstup do výkonu profese.
4. Vzdělávání porodních asistentek by mělo být posíleno s ohledem na normální těhotenství a porod. Studentky by měly být vzdělávány v holistickém modelu péče a měly by být podporovány jejich zahraniční zkušenosti – zahraniční mobilita.
5. Podporujeme organizace porodních asistentek, aby převáděly jejich dobré zkušenosti do teorie prezentováním odborných vědeckých článků a jejich publikování, čímž se umožní sdílení zkušeností.
6. Dále podporujeme organizace porodních asistentek v tom, aby vypracovávaly standardy své profese a vlastní statistiky o porodními asistentkami poskytované péči a aby prosazovaly pravidlo, že v případech soudních sporů ohledně kvality péče

porodních asistentek by výkon porodní asistentky měl být posuzován zase porodními asistentkami.

7. Vyzýváme k dalšímu posilování dostupné právní expertízy zejména v oblastech lidských práv, práv pacientů a evropského práva.
8. Podporujeme rozvoj a šíření připravených nástrojů pro jednotlivce ochotné podávat stížnosti či žaloby na obranu svých práv (jako jsou přístup ke zdravotní péči, nediskriminace, informovaný souhlas, ochrana soukromí) u různých institucí jako jsou ombudsmeni, úřady zodpovědné za zdravotní péči a Evropský soud pro lidská práva.
9. Měli bychom šířit a používat rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Ternovszky proti Maďarskuⁱⁱ, které uznalo, že právo na soukromí zahrnuje právo svobodně si zvolit místo porodu a tomu odpovídající povinnost státu zajistit, aby matka měla přístup ke zdravotní péči bez ohledu na zvolené místo porodu.
10. Měli bychom zpochybňovat a dotazovat se úřadů na národní úrovni na soulad národní legislativy a praxe se směnicemi EU o přeshraniční zdravotní péčiⁱⁱⁱ a o uznávání kvalifikací^{iv}.
11. Také bychom měli zvážit podporu možných strategických právních sporů porodních asistentek u Evropského soudního dvora, kde by žádaly úhradu jejich služeb a odstranění překážek výkonu jejich profese.

ⁱ Woman Centered Care – viz stanovisko Royal College of Midwives „On Woman Centered Care“
<http://www.rcm.org.uk/college/policy-practice/guidelines/rcm-position-statements/position-statements/>

ⁱⁱ

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Ternovszky v. Maďarsko ze 14. prosince 2010:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Ternovszky%20%20Hungary&sessionid=97807578&skin=hudoc-en>

ⁱⁱⁱ

EU Směrnice 2011/24/EU z 9. března 2011 o aplikaci práv pacientů přeshraniční zdravotní péči
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:088:0045:01:EN:HTML>

^{iv} EU Směrnice 2005/36/EC ze 7. září 2005 o uznávání profesních kvalifikací
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:255:0022:01:EN:HTML>